

Ситник О.І., викладач кафедри іноземних мов та методик їх навчання Педагогічного інституту, аспірантка кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В ІРЛАНДІЇ

У статті висвітлено історію становлення та формування системи освіти дорослих в Ірландській Республіці. Автор виділяє основні періоди розвитку галузі та надає повну характеристику історичним етапам, визначає умови розвитку освіти дорослих в Ірландії.

Ключові слова: освіта дорослих, історико-педагогічний аналіз, освіта протягом життя, професійний розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах сьогодення роль і значення знань та освіти у житті суспільства змушує переосмислити цільові функції освіти дорослих як системи та набуває нових стратегічних напрямів. Освіта дорослих не просто гарантує забезпечення професійної зайнятості, але й надає можливість всебічного розвитку, самоосвіти та самовдосконалення людини впродовж життя. У цьому контексті особлива увага науковців світового простору приділяється дослідженням у сфері освіти дорослих.

Сьогодні освіта дорослих є ареною інтенсивного міжнародного співробітництва, що здійснюється на міждержавному і міжпарламентському рівнях, на базі міжнародних департаментів національних організацій з навчання дорослих. Лідером у цьому співробітництві виступає ЮНЕСКО. Поєднуючи більшість країн світу, ця організація з моменту свого заснування провела п'ять великих конференцій, кожна з яких визначила значимий прогрес у розвитку освіти дорослих [3]. Пріоритетним завданням освіти дорослих, за матеріалами ЮНЕСКО, є забезпечення людини комплексом знань та вмінь, необхідних для активної творчої життєвої позиції, вираженої в ефективній професійній та суспільній діяльності, що має означати безперервний розвиток людини як працівника, громадянина, особистості, індивідуальності протягом всього життя [2].

Аналіз останніх джерел та публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми та на які спирається автор. У контексті нашого дослідження особливого значення набувають наукові розвідки, предметом яких є вивчення питання становлення та розвитку освіти дорослих в зарубіжних країнах, зокрема, С. Болтівець, Л. Вовк,

М. Грищенко, В. Данилевського, Т. Десятова, І. Дронової, І. Зязюна, В. Лугового, О. Мазуркевича, О. Мединського, Н. Ничкало, О. Огієнко, С. Русової, Л. Сігаєвої, Г. Філіпчука та інших.

Серед російських вчених висвітленням тенденцій освіти дорослих займаються С. Вершловський, М. Громкова, О. Добринська, О. Кукуєв, О. Марон, Л. Лесохіна, Н. Литвинова, Є. Огарьова, В. Оношкіна, І. Тікушина, О. Тонконога та інші.

На європейському рівні дослідження проблем освіти дорослих як галузі наукових знань представлено у роботах Р. Каффарела, А. Грейса, П. Джарвіса, М. Ноулза, А. Роджерса та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Дослідження історії становлення та розвитку галузі неперервної освіти та освіти дорослих у європейських країнах посідають значне місце у світовій історіографії. Але історичні періоди є малодослідженими через активний розвиток освіти дорослих та європейської педагогічної теорії і практики у цій сфері. Аналіз вітчизняних та зарубіжних праць щодо тенденцій в освіті дорослих викликає значний інтерес і сприяє виокремленню загальних тенденцій світового розвитку освіти дорослих з метою впровадження в систему освіти дорослих в Україні.

На нашу думку, звернення до історичних витоків, глибоке вивчення та аналіз усвідомлення історичних закономірностей формування та становлення системи освіти дорослих в Ірландії, що є малодослідженим у вітчизняній педагогіці, корисні не тільки для науковців, але й для практиків системи освіти дорослих.

Метою статті є окреслення історичного розвитку освіти дорослих в Ірландії. Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**: провести комплексний аналіз історичних передумов формування системи освіти дорослих в Ірландії; виокремити етапи становлення та розвитку освіти дорослих в країні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Фундаментальною проблемою в історії дослідження освіти дорослих можна визначити, за словами І. Савіцького, теоретизацію історії. Дослідник зазначає, що історія освіти дорослих не має своєї теоретичної основи, хоча є важливою для розуміння сьогодення і прогнозування майбутнього, оскільки вона не була розроблена як історія педагогіки з метою мати власний об'єкт дослідження, який включається в її зміст [6].

У своєму дослідженні «Мислителі ХХ століття у сфері освіти дорослих» П. Джарвіс підкреслює, що освіта дорослих — це унікальна

комбінація елементів знань різних мислителів, чії праці є внеском у те, що ми називаємо «знання у сфері освіти дорослих». На його думку, саме освіта дорослих повинна насамперед навчати людей активності [6].

У перші десятиліття ХХ ст. у сфері освіти дорослих простежується тенденція у напрямку теоретичного осмислення андрагогічної діяльності, яка зберігає свій вплив аж до середини ХХ ст. Відповідно функціональність цієї системи означає наявність зв'язків з іншими соціальними інститутами та їх вплив на формулювання мети і завдань системи освіти дорослих [5].

Навчання дорослих пов'язано зі змінами у формах управління державою, громадського суспільства, кар'єри, у професіях, на політичній арені та в громадських організаціях. Воно функціонує у політичному, культурному, релігійному, економічному контекстах протягом різних історичних етапів [6].

Визначальним для освіти дорослих стає не особистість як суб'єкт власного освітнього процесу, а взаємозв'язок між освітою дорослих і політичною системою, між освітою дорослих, економікою і ринком праці, між освітою дорослих і гарантіями збереження демократії [4].

За даними «Зеленої Книги», становлення та формування системи освіти дорослих в Ірландії відбувається з часів утворення Ірландської незалежної республіки у 1922 р. та поділяється на три періоди.

Перша фаза розвитку охоплює найбільший проміжок часу — з 1922 до кінця 1960-х рр., впродовж якого створюється Міністерство освіти (1924), яке розробляє постанову про професійну освіту (The Vocational Educational Act) (1930), та відбувається активне залучення сільського населення задля здобуття професійної підготовки [7, 36–41].

Система освіти дорослих в Ірландії почала набувати широкого масштабу в 30-х роках ХХ ст. Тоді в Ірландській Республіці почали з'являтися Комітети професійної освіти (Vocational Educational Committees), які стали основою формування сучасної системи освіти дорослих в країні [8]. Завдяки Постанові про професійну освіту (1930) у кожному з 26 ірландських графств та в деяких великих містах засновують Комітети професійної освіти. Так, як це було передбачено законом, цей процес здійснювався та контролювався державними органами. Основною метою цих освітніх товариств було запровадження «продовженої освіти» (continuation education), яка визначалася як додаткова освіта, що надавала можливість забезпечення практичною підготовкою дорослого населення для роботи в торгівлі, промисловості чи на виробництві.

У період з 1930 до 1960-х рр. професійні освітні комітети розповсюджуються по всій території країни. Заклади професійної освіти ор-

ганізовувалися при середніх школах, де у вечірній час проводилися заняття для дорослих, які пропонували широкий спектр професійної підготовки. Робота професійних шкіл стала характерною ознакою активного розвитку освіти дорослих в Ірландії і не втрачає своєї популярності в сучасному форматі донині [8].

Початок другого етапу (1969 — поч. 1989-х рр.) зумовлений заснуванням Національної асоціації освіти дорослих АОНТАС та першого Комітету освіти дорослих (1969–1973) (Committee on Adult Education), який займається дослідженням та вивченням сфери освіти дорослих в країні та вносить рекомендації щодо його майбутньої структури. У 1973 р. Комітет освіти дорослих публікує першу в історії держави доповідь з освіти дорослих «Освіта дорослих в Ірландії», відому як «Murphy Report» [7, 36–41].

Поява нового напрямку в освіті дорослих «другий шанс на освіту» (second chance education) у 1989 р. започатковує третій період розвитку освіти дорослих, який охоплює сьогоднішня [7, 36–41].

Впродовж всього періоду розвитку освіта дорослих Ірландії розмежовувалася на дві окремі інституції: нормативний сектор та волонтерський, не підпорядкований уряду підрозділ освіти дорослих.

Характерними ознаками розвитку законодавчого сектора було створення нормативно-правової бази, заснування та поширення професійних освітніх комітетів з метою надання професійної освіти дорослому населенню та запровадження тенденції «продовженої освіти». Діяльність різноманітних націоналістичних організацій прискорює розвиток освіти дорослих, представляючи позаурядову інституцію системи, та відіграє важливу роль у відродженні культурного, соціального та інтелектуального збагачення суспільства в Ірландії [7, 36–41].

Характерною тенденцією історичних змін в освіті дорослих є її змістове й організаційне виокремлення, що полягає в розширенні мережі закладів, призначених виключно для дорослого населення, різноманітності програм, пропонованих цими закладами [1].

Висновки та результати дослідження, перспективи подальших розвідок у пропонованому напрямку. Завданням освіти дорослих притаманна тенденція до постійних змін, спричинена подоланням різноманітних труднощів, викликаних безперервним розвитком суспільства у всіх його напрямках. Тому цілі, які стоять перед освітою дорослих, постійно ускладнюються — від ліквідації безграмотності, підвищення професійної кваліфікації відповідно до потреб науково-технічного прогресу і вимог суспільства до формування соціальної мобільності та цілісного розвитку особистості.

Орієнтирами розвитку освіти дорослих з досвіду Ірландії визначаємо такі: створення державних та волонтерських секторів для виконання різноманітних функцій; розробку нормативно правової бази для забезпечення системного управління освітою дорослих; надання можливості дорослому населенню широкого доступу до освіти задля розширення його освітніх можливостей та випереджального розвитку особистості.

Проведене дослідження повністю не вичерпує зазначену проблему. Перспективним, на нашу думку, може бути подальше вивчення та аналіз сучасного етапу формування та розвитку системи освіти дорослих в Ірландії.

ДЖЕРЕЛА

1. Архипова С.П. Освіта дорослої людини: філософсько-методологічні проблеми і нові соціально-педагогічні орієнтири / С.П. Архипова // Вісник Черкаського університету. — Вип. 203. — Ч. 3. — Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. — С. 3–10.
2. Сергеева О.С. Освіта дорослих в освітній політиці Європейського Союзу: етапи розвитку / О.С. Сергеева // Актуальные проблемы психологии и педагогики в условиях глобализации социума : матер. междуна-род. науч.-практ. конф., 28–29 июня 2012 г., Харьков, Украина. — Х. : ИФИ, 2012. — С. 13–18.
3. Сігаєва Л.Є. Неперервна освіта для цілісного розвитку особистості людини: теоретичний аспект / Л.Є. Сігаєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Наук.-метод. журн. — 2008. — № 1. — С. 146–158.
4. Фольварочний І.В. Історико-педагогічна інтерпретація андрагогічних ідей / І.В. Фольварочний // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. — Вип. ЛІІ. Ч. 3 / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. — Слов'янськ : СДПУ, 2010. — С. 123–130.
5. Фольварочний І.В. Освіта дорослих як основа державно-громадського розвитку суспільства / І.В. Фольварочний // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : Зб. наук. пр. — Переяслав-Хмельницький, 2009. — Вип. 18. — С. 231–235.
6. Фольварочний І.В. Системні тенденції розвитку освіти дорослих / І.В. Фольварочний // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. — Спецвип. 3 / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. — Слов'янськ : СДПУ, 2010. — С. 171–177.

7. Green Paper: Adult Education in an Era of Learning. — Dublin : Published by the stationary office, — November 1998. — 136 p.

8. McDonnell F. Adult education in the Republic of Ireland / F. McDonnell // Forum international. — Bonn : DIE, 2003. — Number 3. — P. 48–49.

В статье отображена история становления и формирования системы образования взрослых в Ирландской Республике. Автор выделяет основные периоды развития отрасли и дает характеристику историческим этапам, определяет условия развития образования взрослых в Ирландии.

Ключевые слова: образование взрослых, историко-педагогический анализ, образование в течение жизни, профессиональное развитие.

The article highlights the history of the formation and development of adult education in the Republic of Ireland. The author identifies the main periods of development of this branch and gives a description of historical stages, determines the conditions of adult education development in Ireland.

Key words: adult education, historical and pedagogical analysis, lifelong education, professional development.